

The author comes to the conclusion that during the whole development period, the legislation on the Ukrainian labour migrants has been subjected to the general state goal of migration policy characterized by providing the effective management of migration processes, by eliminating negative consequences of spontaneous migration processes, by providing the protection of the citizens of Ukraine who are residing abroad, by minimizing the spontaneous external labour migration of the Ukrainian citizens and by controlling it properly.

Keywords: migration, migration processes, external labour migration, state migration policy.

Касьянова М. Н., кандидат исторических наук, доцент, докторант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), k.marina81@rambler.ru

Формирование миграционного законодательства украинских трудовых мигрантов в конце XX – начале XXI ст.

Исследован процесс формирования и совершенствования нормативно-правовой базы трудовой миграции в Украине, определены основные направления миграционной политики Украины. Отмечено, что миграционная законодательная база формировалась с учетом общепринятых международно-правовых стандартов, а процесс ее развития был постепенным, как правило, это зависело от реакции на изменение миграционной ситуации. В статье используются как общенаучные, так и специальные исторические методы.

Автор пришел к выводу, что на протяжении всего периода развития законодательство в отношении украинских трудовых мигрантов, подчинялось общегосударственной цели миграционной политики, которая характеризуется обеспечением эффективного управления миграционными процессами, преодолением негативных последствий стихийных миграционных процессов, обеспечением защиты граждан Украины, которые постоянно проживают за границей, минимизацией стихийной внешней трудовой миграции граждан Украины и установлением надлежащего контроля за ней.

Ключевые слова: миграция, миграционные процессы, внешняя трудовая миграция, государственная миграционная политика.

* * *

УДК 327

Конон Н. Є., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ), nataly8_88@mail.ru

Негіна В. Р., студентка кафедри міжнародних відносин, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ), vnegina@inbox.ru

Український вектор зовнішньої політики Республіки Ізраїль

Розглянуті та проаналізовані взаємовідносини України та Республіки Ізраїль. Здійснений порівняльний аналіз історичних етапів розвитку українського та єврейського народів. Придільна увага встановленню дипломатичних відносин держав. Розглянута нормативно-правова база співробітництва України та Республіки Ізраїль. Проаналізоване співробітництво в політичній, економічній, культурній сферах. Придільна увага участі української сторони у розв'язанні арабо-ізраїльського конфлікту. Відзначені перспективні напрямки україно-ізраїльського співробітництва.

Ключові слова: Україна, Ізраїль, делегація, зовнішня політика, діалог, потенціал.

Зі здобуттям Україною незалежності наша держава отримала можливість стати серйозним політичним гравцем. Розвиток партнерських і взаємовигідних відносин з Державою Ізраїль, яке відіграє ключову роль у регіональних та світових політичних процесах і входить у двадцятку найбільш розвинених в промисловому відношенні країн світу, є одним з пріоритетних напрямків зовнішньополітичної діяльності України.

Потенціал україно-ізраїльських відносин визначається широкими можливостями співпраці в галузях економіки, торгівлі, науки, культури, туризму, а також географічно близькістю, зручністю морського і

повітряного повідомлень. При цьому серед зазначених вище факторів домінують не тільки економічні та політичні аспекти, але й визнана обома країнами ментальна близькість, важливі історичні зв'язки, а також той факт, що громадянами Ізраїлю є 500 тис. євреїв – вихідців з України.

До вивчення проблеми становлення та розвитку україно-ізраїльських відносин зверталось чимало вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків. Вагомий внесок у розбудову та аналіз досліджень відносин між Україною та Ізраїлем внесли В. Бадрак [2], О. Богомолов [3], О. Коппель [9], Ю. Кочубей [10], І. Литвин [11], Є. Магда [12], Б. Парахонський [13], С. Сьомін [16], В. Швед [18] та інші. Запропонували власні підходи до вивчення питань позиції України щодо арабо-ізраїльського конфлікту А. Захарченко [6; 7; 8], О. Костюк, Ю. Скороход [15].

Основна мета даної статті – дослідити розвиток українського вектору зовнішньої політики Республіки Ізраїль.

В історичних долях українського і єврейського народів є дуже багато спільного: українці, як і євреї, впродовж століть були позбавлені можливості створити власну державу, були розселені по багатьох країнах світу, зазнали жахливих втрат під час сталінських репресій та Другої світової війни. Однак наприкінці 1940-х років Україна як один з засновників ООН активно підтримала прагнення єврейського народу реалізувати свою мрію і на землі предків відродити власну державу. З іншого боку, коли 1 грудня 1991 року переважна більшість населення, в тому числі євреї, які проживали в Україні, проголосувала за її незалежність, Ізраїль був серед перших країн, які визнали суверенну українську державу.

Держава Ізраїль визнала незалежність України 25 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини між Україною та Ізраїлем були встановлені 26 грудня 1991 року. Посольство України в Тель-Авіві функціонує з жовтня 1992 року, а Посольство Ізраїлю в Києві було відкрито на початку 1993 року [2].

Початок двостороннього політичного діалогу між державами на найвищому рівні було закладено 11–13 січня 1993 року візитом до Ізраїлю президента України Л. М. Кравчука. Тоді результатом перших проведених переговорів стало підписання «Меморандуму про взаєморозуміння та основні принципи співробітництва між двома країнами», а також низки міжурядових угод: про співробітництво в галузі освіти і культури, науки і технологій, сільського господарства, про повітряне сполучення, «Протоколу про консультації між МЗСами України та Ізраїлю» [1].

Візит до Ізраїлю президента України Л. Д. Кучми 24–26 листопада 1996 року ознаменував якісно новий етап у розвитку відносин між Ізраїлем та Україною. У ході цього візиту була досягнута домовленість про надання співробітництву між державами характеру «особливого партнерства». Його суть полягала у взаємному наданні режиму найбільшого сприяння в торговельно-економічній та гуманітарній сферах, створенні механізму страхування та надання державних гарантій окремим, особливо важливим інвестиціям, налагодженні військово-технічного співробітництва, координації дій на міжнародній арені, використанні впливу Ізраїлю на єврейську громаду США, а також єврейське лобі в світових валютно-фінансових установах для активізації

міжнародної допомоги Україні, збереження пам'яток історії, культури та релігії українського та єврейського народів на території двох країн.

Протягом 1990-х років – початку XXI століття активно розвивалося співробітництво між державами в галузі економіки. Необхідно зазначити, що використання досвіду Ізраїлю у формуванні ринкової моделі економіки і стабілізації фінансової системи є надзвичайно важливим для України, адже, незважаючи на бурхливі події, які відбуваються в самому Ізраїлі і навколо нього, це держава залишається одним із стабільних в економічному плані.

Кроком, спрямованим на встановлення режиму найбільшого сприяння саме в економічній сфері, стало створення у квітні 1997 року Міжурядової українсько-ізраїльської комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва. Налагодженню економічних контактів між державами також значною мірою сприяла створена наприкінці 1995 року Торгово-промислова палата «Україна-Ізраїль», в завдання якої входила популяризація економічних і фінансових можливостей обох країн і надання допомоги тим, хто виявляв бажання займатися бізнесом на Україні та в Ізраїлі [11, с. 18].

За даними Державної служби статистики України у I півріччі 2015 року обіг торгівлі товарами та послугами між Україною та Ізраїлем склав 444,8 млн. дол. США та зменшився, у порівнянні з відповідним періодом 2014 року, на 15,7% або на 82,5 млн. дол. США (у 2014 році – 527,3 млн. дол. США). При цьому, експорт становив 340,2 млн. дол. США та зменшився на 7,9% (у 2014 році – 369,3 млн. дол. США), а імпорт склав 104,6 млн. дол. США та зменшився на 33,8% (у 2014 році – 158 млн. дол. США). Позитивне для України сальдо зовнішньої торгівлі товарами з Ізраїлем у I півріччі 2015 року становило 235,6 млн. дол. США [17].

Також одним з напрямків українсько-ізраїльських відносин, що розвивається найбільш динамічно, залишається співпраця у гуманітарній сфері. Значну роль у стимуляції гуманітарних контактів між двома державами відіграє, насамперед, велика єврейська громада України. Так, сьогодні понад 500 єврейських організацій активно працюють у всіх сферах соціального, культурного і релігійного життя країни. Близько десяти загальноукраїнських єврейських організацій координують свою діяльність на всій території України. Регулярно виходить з друку 40 єврейських періодичних видань, діють шість шкіл з навчанням на ідиші та 100 недільних шкіл, працює п'ять телевізійних програм, дві з яких транслюються на всю країну. Українською та ізраїльською сторонами підписані та реалізуються угоди про співпрацю між академіями наук і Держтелерадіокомітетом. Багато українських фахівців підвищили свою кваліфікацію в Ізраїлі в рамках ізраїльської програми трансферу знань і технологій. Щорічно в різних містах України проходять «Дні культури Ізраїлю», які включають цілий ряд культурних заходів, спрямованих на ознайомлення українського населення з культурою цієї держави.

Пріоритетне місце в розвитку двосторонніх відносин відведено питанню про розширення економічного співробітництва. Враховуючи значні здобутки попередніх років, розвиток відносин в економічній сфері між державами має позитивну тенденцію. На сьогоднішній день за обсягами торгівлі України є другим партнером Ізраїлю серед країн СНД.

Однак, на думку як ізраїльської, так і української сторін, сучасний стан торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва між країнами знаходиться на рівні, який не відповідає їх можливостям. Саме з метою оптимізації двосторонніх відносин у даній сфері був підписаний «Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво з питань підготовки до Євро-2012», організаторами якого виступали Україна та Польща. Зокрема, в «Меморандумі» говориться про створення спільної робочої групи на чолі із заступником міністра економіки України та директором комітету зовнішньої торгівлі Міністерства промисловості, торгівлі та праці Ізраїлю. Діяльність робочої групи була зосереджена на вдосконаленні ділового співробітництва в таких областях, як телекомунікації, цивільна інфраструктура, безпека, транспортування, охорона здоров'я та інфраструктура туризму.

Не менш важливим документом є «Спільна декларація про поглиблення і подальший розвиток взаємовідносин партнерства та співробітництва між Україною та Державою Ізраїль». Цей документ містить аналіз сучасного стану двосторонніх українсько-ізраїльських відносин, а також фіксує програму співпраці між країнами в політичній, гуманітарній, освітній та міжнародній сферах на найближчі десять років. Сторони приділяють окрему увагу темі оптимізації візового режиму для громадян як України, так і Ізраїлю, необхідності досягнення двосторонньої угоди з пенсійного забезпечення вихідців з України, які в даний момент проживають в Ізраїлі і, відповідно, ізраїльтян, які зараз живуть на Україні, а також розвитку ділових контактів і наукових обмінів між двома країнами.

Говорячи про україно-ізраїльські відносини, неможливо оминати питання арабо-ізраїльського конфлікту. Стан конфлікту давно уже вийшов за межі регіонального протистояння й отримав статус глобального. Через низку суперечностей між двома державами і зараз не вдається досягнути компромісу. Ускладнює цей процес і внутрішньополітичне протистояння, яке спостерігається в Палестинській національній автономії. Через стратегічні інтереси в регіоні Україна у своїй зовнішній політиці змушена дотримуватися принципу багатовекторності, спрямованого на збереження дружніх відносин з обома сторонами конфлікту.

Мирні ініціативи, з якими виступила українська дипломатія у 2001 році через загострення арабо-ізраїльського протистояння, відзначилися збалансованістю та спробою відновлення попереднього рівня довіри. Тодішні українські миротворчі ініціативи були, за своєю суттю, переказом позиції міжнародного співтовариства і не носили якогось окремого, нового змісту.

Серйозність намірів української сторони взяти активну участь у розробці шляхів подолання протистояння підтвердило впровадження посади спочатку Спеціального Посла МЗС України, а згодом – Повноважного представника України на Близькому та Середньому Сході, до компетенції якого входили, поряд з установами економічних та політичних контактів з арабськими країнами, також інтенсифікація посередницької діяльності України у врегулюванні конфлікту між Ізраїлем та його арабськими сусідами.

«Українські пропозиції у контексті міжнародних дипломатичних зусиль щодо мирного врегулювання

близькосхідного конфлікту» оприлюднив президент України в Аммані під час його офіційного візиту до Йорданії, Сирії і Лівану у квітні 2002 року, який відбувся на тлі надзвичайного загострення арабсько-ізраїльського протистояння [14]. Українські ініціативи передбачали безумовне та взаємне припинення вогню, насильницьких дій і терористичної діяльності, повне виведення ізраїльських військ із територій, підконтрольних Палестинській національній адміністрації, розгортання в районі конфлікту багатонаціональних сил, санкціонованих Радою Безпеки ООН, нормалізацію гуманітарної ситуації, паралельний початок мирних переговорів Ізраїлю з палестинцями, сирійцями й ліванцями, проведення міжнародної конференції із питань Близького Сходу.

Арабські країни заявили про свою повну підтримку миротворчих зусиль України та висловили готовність до більш тісної взаємодії з нашою країною у цьому питанні, оскільки миротворчі ініціативи, з якими долучилася Україна, стали ще однією надією на те, щоб довготривалий та неконструктивний діалог піднести на новий рівень та все-таки вирішити проблему протистояння.

Цікавим є той факт, що українські мирні ініціативи за своєю суттю дотичні до тих, яких у близькосхідній політиці дотримувалася Об'єднана Європа. Тому з упевненістю можна говорити про те, що українська зовнішня політика у цьому напрямі стає важливою й органічною складовою європейської політики у близькосхідному регіоні і сприяє зусиллям нашої держави щодо інтеграції у європейські структури.

Попри те, не варто забувати, що у разі провадження будь-якого з підходів «близькосхідного квартету» вони нашою хуються на протидію як з однієї, так і з іншої сторони. Зокрема, переважна більшість миротворчих акцій, асоційованих європейською спільнотою, такі як Барселонський процес з організації середземноморського співробітництва між державами регіону та низки інших була відкинута чи прохолодно зустрінута як з боку позиції США, так і зі сторони Ізраїлю. А відповідність того, що положення та принципи, з якими виступає Україна, є дотичними до загальноєвропейських, нашою хуює на думку, що в проведенні та втіленні в життя власного проекту розв'язання протистояння гору візьме верх більш потужніший геополітичний гравець.

Розглядаючи український вектор зовнішньої політики Республіки Ізраїль неможливо оминати увагою питання культурного співробітництва між державами. Важливою передумовою розвитку культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Ізраїлем є присутність в Ізраїлі приблизно 500-тисячної громади вихідців з України, в тому числі декількох десятків тисяч етнічних українців. Суттєву роль у цьому процесі відіграє також те, що в Україні налічується більше, ніж 100-тисячна єврейська громада.

Для Ізраїлю значний інтерес в Україні становлять місця, де народилися і проживали видатні єврейські релігійні та культурні діячі, і які щорічно прагнуть відвідати тисячі прочан та туристів з Ізраїлю, зокрема, могили цадиків Нахмана у м. Умань та Шнауера Залмана у м. Гадач Полтавської області, а також рабина Шапіро Рабіновича в м. Мукачів.

В Ізраїлі зберігається інтерес до української культури та мови, передусім, з боку вихідців з України. У країні проживає низка письменників, які пишуть українською

мовою та час від часу влаштовують літературні вечори. Окремі вищі навчальні заклади мають у своєму штаті науковців, які займаються українською проблематикою.

З метою забезпечення культурних та духовних потреб української громади, Посольство України приділяє значну увагу підтримці діяльності Товариства «Українці в Ізраїлі», Всеізраїльського об'єднання вихідців з України, Товариства дружби та співробітництва між єврейським та українським народами, а також Співки українських письменників Ізраїлю. Існування цих організацій сприяє культурно-гуманітарним зв'язкам між двома державами, збереженню і поширенню української культури та мови на території Держави Ізраїль.

Співробітники Посольства регулярно беруть участь у заходах, організованих у різних містах Ізраїлю громадськими організаціями вихідців з України, за участі та з ініціативи української діаспори регулярно відбуваються культурно-мистецькі заходи в Українському культурному центрі в Ізраїлі, Посольство сприяє у передплаті ними української періодики, надає консультативну та організаційну допомогу. Спільно з українськими організаціями Посольством проводяться заходи з відзначення ювілейних та пам'ятних дат в житті нашої держави. Постійна увага з боку Посольства приділяється також взаємодії з ветеранськими та чорнобильськими організаціями. Посольство, в межах компетенції, надає необхідну підтримку українським церквам і релігійним організаціям у розвитку зв'язків з одновітряними за кордоном.

Відслідковується тенденція до набуття більшої інтенсивності культурно-гуманітарних контактів України та Ізраїлю у сфері міжрегіонального співробітництва. Значна увага приділяється проведенню виставкової діяльності. Періодично в Ізраїлі перебувають з гастролями українські творчі колективи та виконавці. Посольством на регулярній основі ведеться робота з представниками фондів, які опікуються українською проблематикою, керівництвом продюсерських компаній культурно-мистецького спрямування, а також установ місцевої влади щодо організації окремих культурно-мистецьких проектів, які плануються до реалізації у Державі Ізраїль.

Висновки. Сьогодні в Ізраїлі проживає понад п'ятсот тисяч вихідців з України, переважна більшість яких переїхала на землю своїх предків у 1990-х роках; в країні нараховується близько тридцяти земляцьких об'єднань євреїв-вихідців з України. Серед тих, хто переїхав до Ізраїлю, нараховується приблизно тридцять п'ять тисяч етнічних українців – членів змішаних сімей, які є громадянами Ізраїлю і постійно проживають на території Ізраїлю.

Подальший розвиток українсько-ізраїльських відносин, в яких важливе місце посідає «людський фактор», має широкі перспективи. Цьому сприяє не лише взаємна зацікавленість керівництва обох держав, але і значні можливості двостороннього співробітництва в торговельно-економічній, науково-технічній, культурній та гуманітарній сферах.

Основними перспективними напрямками ділового співробітництва для наших країн в короткостроковій перспективі є участь ізраїльських підприємств в модернізації об'єктів сільського господарства, сучасних підприємств зі зберігання і переробки

продуктів харчування, туризм, кооперація наукових і навчальних закладів, розробка програмних продуктів та телекомунікації, зв'язок, співробітництво лікувальних установ, реабілітаційних та діагностичних центрів, співпраця зі створення в Україні сучасної системи страхової медицини, формування сучасних логістичних мереж.

Значну фінансову та інтелектуальну віддачу в більш віддаленій перспективі може принести співпраця у сфері промисловості і високих технологій (приладобудування, авіація та космічні програми, суднобудування, геологорозвідка, енергозбереження, матеріали з новими властивостями, біотехнології тощо), текстильна промисловість, інші види кооперації у сфері індустріальних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, спільне освоєння ринків третіх країн.

Для успішного рівноправного і взаємовигідного співробітництва України та Ізраїлю необхідно здійснити значну роботу: привести у відповідність з конкретними потребами спільну законодавчу базу, перевести співпрацю на новий рівень довіри, фінансового та правового супроводу, створити нові спільні державні та громадські інститути.

Таким чином, виходячи із взаємної зацікавленості України та Ізраїлю в подальшому розвитку всього комплексу двосторонніх відносин, а також нових можливостей і перспектив, можна сподіватися на подальшу активізацію українсько-ізраїльського співробітництва по всім основним напрямкам.

Список використаних джерел

1. Меморандум про взаєморозуміння та основні принципи співробітництва між двома країнами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/376_002
2. Бадрак В. Україна – Ізраїль: передумови прориву [Електронний ресурс] / В. Бадрак. – Режим доступу: http://www.jewukr.org/observer/co2003/page_show_ru.php?id=1191
3. Богомолов О. Набіль Шаат Прошу Вас, тільки не в Ялті [Електронний ресурс] / О. Богомолов. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/1000/1600/32639/>
4. Веселовський А. У світлі ісламської альтернативи. Східне Середземномор'я: регіональна система підвищеної небезпечності [Текст] / А. Веселовський // Політика і час. – 2013. – №3–4. – С.8.
5. Взаємовідносини Україна – Ізраїль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.7kanal.com/news.php3?id=269107>
6. Захарченко А. Аналіз ефективності міжнародного посередництва в арабо-ізраїльському конфлікті на сучасному етапі: досвід для України [Текст] / А. Захарченко // Стратегічні пріоритети. – 2008. – №3 (8). – С.240–249.
7. Захарченко А. Позиція України щодо врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту (2000–2006 рр.) [Електронний ресурс] / А. Захарченко. – Режим доступу: <http://www.niss.od.ua/p/73.doc>
8. Захарченко А. Шляхи і засоби мінімізації негативного впливу арабо-ізраїльського конфлікту на україно-ізраїльські і українсько-арабські відносини [Електронний ресурс] / А. Захарченко. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/book/Odesfilya/st_zah.htm
9. Коппель О. А. Деякі питання розвитку відносин України з державами Близького Сходу [Текст] / О. А. Коппель, О. С. Пархомчук // Питання нової та новітньої історії. – 1995. – Вип.41. – С.135–142.
10. Кочубей Ю. М. Україна і проблеми Близького і Середнього Сходу [Текст] / Ю. М. Кочубей // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2012. – Вип.7. – С.206–209.
11. Литвин І. Зважаючи на особливості регіонів [Текст] / І. Литвин // Політика і час. – 1996. – №11. – С.18–21.
12. Магда С. Близькосхідна криза: ретроспектива та прогноз [Текст] / С. Магда // Нова політика. – 2011. – №4. – С.30–33.
13. Парохонський Б. О. Південні дивіденди. Сучасна політична ситуація на Близькому Сході та стратегічні інтереси України [Текст] / Б. О. Парохонський // Політика і час. – 1998. – №10. – С.43–51.
14. Про участь Міністра закордонних справ України А. Зленка в офіційному візиті Президента України до Сирії, Лівану, Йорданії. Прес-реліз брифінгу з актуальних питань зовнішньої політики від 30 квітня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mfa.gov.ua/information/?press/foreign/2002/04/30.html
15. Скороход Ю. С. Украина и Ближний Восток [Текст] / Ю. С. Скороход // Ближний Восток и современность. – 2011. – Вып.11. – С.233–252.
16. Сьомін С. «Ісламський фактор» в Україні [Текст] / С. Сьомін // Політика і час. – 2011. – №11. – С.36–48.
17. Торговельно-економічне співробітництво між Ізраїлем та Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://israel.mfa.gov.ua/ua/ukraine-il/trade>
18. Швед В. І. Близькосхідні пріоритети зовнішньої політики України [Текст] / В. І. Швед // Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки / за ред. А. С. Гальчинського. – К.: НІСД, 2013. – С.70.
1. Memorandum pro vzajemorozuminnia ta osnovni pryntsyipy spivrobitnytstva mizh dvoma krainamy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/376_002
2. Badrak V. Ukraina – Izrail: peredumovy proryvu [Elektronnyi resurs] / V. Badrak. – Rezhym dostupu: http://www.jewukr.org/observer/co2003/page_show_ru.php?id=1191
3. Bohomolov O. Nabil Shaat Proshu Vas, tilky ne v Yalti [Elektronnyi resurs] / Oleksandr Bohomolov. – Rezhym dostupu: <http://www.dt.ua/1000/1600/32639/>
4. Veselovskiy A. U svitli islamskoi alternatyvy. Skhidne Seredzemnomor'ia: rehionalna systema pidvyshchenoi nebezpechnosti [Tekst] / A. Veselovskiy // Polityka i chas. – 2013. – №3–4. – S.8.
5. Vzaiemovidnosyny Ukraina – Izrail [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.7kanal.com/news.php3?id=269107>
6. Zakharchenko A. Analiz efektyvnosti mizhnarodnoho poserednytstva v arabo-izraillskomu konflikti na suchasnomu etapi: dosvid dlia Ukrainy [Tekst] / A. Zakharchenko // Stratehichni priorytety. – 2008. – №3 (8). – S.240–249.
7. Zakharchenko A. Pozytyisia Ukrainy shchodo vrehulivannia arabo-izraillskoho konfliktu (2000–2006 rr.) [Elektronnyi resurs] / A. Zakharchenko. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.od.ua/p/73.doc>
8. Zakharchenko A. Shliakhy i zasoby minimizatsii nehatyvnoho vplyvu arabo-izraillskoho konfliktu na ukraino-izraillski i ukrainsko-arabski vidnosyny [Elektronnyi resurs] / A. Zakharchenko. – Rezhym dostupu: http://www.niss.gov.ua/book/Odesfilya/st_zah.htm
9. Koppel O. A. Deiaki pytannia rozvytku vidnosyn Ukrainy z derzhavamy Blyzkoho Skhodu [Tekst] / O. A. Koppel, O. S. Parkhomchuk // Pytannia novoi ta novitnoi istorii. – 1995. – Vyp.41. – S.135–142.
10. Kochubei Iu. M. Ukraina i problemy Blyzkoho i Serednoho Skhodu [Tekst] / Iu. M. Kochubei // Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy. – 2012. – Vyp.7. – S.206–209.
11. Lytvyn I. Zvazhaiuchy na osoblyvosti rehioniv [Tekst] / I. Lytvyn // Polityka i chas. – 1996. – №11. – S.18–21.
12. Mahda Ie. Blyzkoskhidna kryza: retrospektyva ta prohnoz [Tekst] / Ie. Mahda // Nova polityka. – 2011. – №4. – S.30–33.
13. Parakhonskyi B. O. Pivdenni dyvidendy. Suchasna politychna sytuatsiia na Blyzkomu Skhodi ta stratehichni interesy Ukrainy [Tekst] / B. O. Parakhonskyi // Polityka i chas. – 1998. – №10. – S.43–51.
14. Pro uchast Ministra zakordonnykh sprav Ukrainy A. Zlenka v ofitsiinomu vizyti Prezydenta Ukrainy do Syrii, Livanu, Yordanii. Pres-reliz bryfinhu z aktualnykh pytan zovnishnoi polityky vid 30 kvitnia 2002 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.mfa.gov.ua/informatiun/?press/foreign/2002/04/30.html
15. Skorokhod Iu. S. Ukrayna y Blyzhnyi Vostok [Tekst] / Iu. S. Skorokhod // Blyzhnyi Vostok y sovremennost. – 2011. – Vyp.11. – S.233–252.
16. Somin S. «Islamskyi faktor» v Ukraini [Tekst] / S. Somin // Polityka i chas. – 2011. – №11. – S.36–48.
17. Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Izrailem ta Ukrainoiu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://israel.mfa.gov.ua/ua/ukraine-il/trade>
18. Shved V. I. Blyzkoskhidni priorytety zovnishnoi polityky Ukrainy [Tekst] / V. I. Shved // Ukraina: stratehichni priorytety. Analitichni otsinky / za red. A. S. Halchynskoho. – K.: NISD, 2013. – S.70.

Конон Н. Е., Ph.D in Polytoogy, assistant professor of Department of International Relations, Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepropetrovsk), nataly8_88@mail.ru

Negina V. R., student, Department of International Relations, Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University (Ukraine, Dnepropetrovsk), vnegina@inbox.ru

The Ukrainian vector of the foreign policy of the Republic of Israel

The relationship between Ukraine and the Republic of Israel was reviewed and analyzed. The comparative analysis of the historical stages of development of Ukrainian and Jewish peoples was realized. Attention is paid to the establishment of diplomatic relations between the states. The legal framework of the cooperation between Ukraine and the Republic of Israel was considered. The cooperation in political, economic and cultural spheres was analyzed. Attention is paid to the participation of the Ukrainian side in solving the Arab–Israeli conflict. The perspective directions of Ukrainian–Israeli cooperation were reviewed.

Keywords: Ukraine, Israel, delegation, foreign policy, dialogue, potential.

Конон Н. Е., кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений, Днепропетровский национальный университет им. Олеса Гончара (Украина, Днепропетровск), nataly8_88@mail.ru

Негина В. Р., студентка кафедры международных отношений, Днепропетровский национальный университет им. Олеса Гончара (Украина, Днепропетровск), vnegina@inbox.ru

Украинский вектор внешней политики Республики Израиль

Рассмотрены и проанализированы взаимоотношения Украины и Республики Израиль. Проведенный сравнительный анализ исторических этапов развития украинского и еврейского народов. Уделено внимание установлению дипломатических отношений государств. Рассмотрена нормативно–правовая база сотрудничества Украины и Республики Израиль. Проанализировано сотрудничество в политической, экономической, культурной сферах. Уделено внимание участию украинской стороны в решении арабо–израильского конфликта. Отмечены перспективные направления украинско–израильского сотрудничества.

Ключевые слова: Украина, Израиль, делегация, внешняя политика, диалог, потенциал.

* * *

УДК 324.342.8

Авксентьев А. О., аспирант кафедры политологии, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Україна, Харків), toshinho@rambler.ru

ДИСПРОПОРЦІЙНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ПАТОЛОГІЯ ВИБОРЧИХ СИСТЕМ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Дослідження містить аналіз диспропорційності представницьких органів по відношенню до структури електоральних вподобань виборців на матеріалі парламентських і місцевих виборів в Україні. Наведено розрахунки «індекса диспропорційності» для Верховної Ради 3–8 скликань, а також обласних рад 2010 та 2015 років обрання. Обґрунтована наявність і визначено характер зв'язку типу виборчої системи з кількісним виміром диспропорційності представницького органу. Диспропорційність розглянута як один з елементів узурпації влади шляхом маніпуляції електоральними правилами.

Ключові слова: індекс Галлахера, диспропорційність, виборчі системи, представницькі органи, узурпація влади.

Аналіз виборчих систем та наслідків від їхнього застосування є актуальним дослідницьким напрямом у світовій політичній науці. Особливо гостро питання пошуку оптимальної електоральної формули поставлене в країнах, які тільки починають рухатися шляхом реальної демократії та не мають сталих вікових традицій в області партійної та виборчої систем. До таких країн, на нашу думку, відноситься і Україна, де тематика електоральних систем актуалізується напередодні кожних наступних виборів. Усвідомлення владою того, що вибір

електоральної формули може кардинальним чином впливати на результати голосування, сприяє постійним змінам у виборчому законодавстві України. У той же час багато вітчизняних дослідників продовжують аналізувати електоральні моделі, виходячи з їхніх об'єктивних переваг і недоліків, а не ситуативної вигоди зацікавлених політичних суб'єктів. Особливої уваги заслуговують роботи Ю. Шведа, А. Романюка, О. Євтушенка, В. Фесенка, Ю. Левенця, Т. Бевз, Р. Балабана, І. Поліщука, Е. Кочубей, І. Чернінко, О. Фісуна, І. Жданова, В. Бортнікова, О. Чемшиг, Н. Ротар, М. Ставнійчук, Ю. Ключковського, М. Рибачука, Б. Райковського. Разом з тим у сучасній світовій політичній науці класичними вважаються дослідження виборчих систем таких вчених, як А. Лейпхарт, С. Ліпсет, Дж. Сарторі, М. Лааско, П. Таагепера, М. Шугарт, Й. Томіяма, П. Норріс, Б. Грофман, Р. Даль, Д. Фаррелл, С. Роккан, М. Галлахер, Д. Фелзентал, М. Макковер, Е. Лейкман, Д. Ламберт, М. Уоллерстайн, Е. Рейнолдс, Б. Рейллі, Р. Катц, С. Бірч та інших.

Метою статті є комплексний аналіз диспропорційності представницьких органів, сформованих із застосуванням тих чи інших виборчих систем, на матеріалі парламентських та місцевих виборів в Україні. У власному дослідженні ми виходимо з того, що будь–який порівняльний аналіз виборчих систем та ефектів від їхнього застосування повинен спиратися на актуальний список критеріїв. На нашу думку, новітня українська історія засвідчила, що однією з ключових характеристик виборчих систем є їхня схильність до диспропорційності отриманих результатів електоральним вподобанням виборців. Таким чином, під диспропорційністю ми будемо розуміти властивість виборчих систем, яка полягає у частковій невідповідності розподілу мандату (або мандатів у випадку з виборами до представницьких органів) повній структурі електоральних вподобань виборців.

У тій чи іншій мірі диспропорційність властива всім електоральним моделям: будь–яка обрана система певним чином викривляє результати волевиявлення (на користь «великих» чи «малих» партій, «однорідних» чи «неоднорідних» тощо). Американські математики М. Балінський та П. Янг одними з перших дійшли невтішних висновків щодо можливості ідеального пропорційного представництва. В опублікованій ними на початку 80–х років ХХ сторіччя роботі «Fair representation» математично обґрунтовується неможливість існування системи пропорційного представництва, яка б розподіляла мандати в повній відповідності до волевиявлення виборців [1]. Цей висновок («теорема Янга–Балінського») цілком узгоджується з логікою сформульованої ще раніше «теоремою неможливості» К. Ерроу [2] та «теоремою Гіббарда–Саттерсвайта», яка констатує незахищеність усіх виборчих систем від стратегічного голосування (за наявності хоча б трьох альтернатив) [3].

Диспропорційність є кількісною категорією, що робить принципово можливим порівняльний аналіз різних виборчих систем на предмет їхньої схильності до диспропорційності. Починаючи з 80–х років ХХ сторіччя дослідники пропонували різні математичні способи вимірювання диспропорційності представницьких органів (у рівному ступені може використовуватися для